

કષ્ટે તેલ કા રાજનીતિક ગળિત

અમેરિકા ને ઈરાન પર પાબંદી બહાલ કર પેટ્રોલિયમ કે બાજાર કી અસ્થિરતા કો બઢાને કે સાથ હી ભાએત ઔર ચીન કે લિએ સમસ્યા ખડી કર દી હૈ।

સમીકરણ તો ઉસી સમય બદલ ગએ થે, જીવ દ્વે માહ પૂર્વે અમેરિકી રાષ્ટ્રપતિ ડોનાલ્ડ ટ્રંપ ને યેહ ઘોષણા કી થી કિ ઉની દેશ ઈરાન કે સાથ હુએ પરમાળું સમજીતે સે બાહર નિકલ રહ્યા હૈ। તેહયાન કો ઘુટનો પર લાને કે લિએ જિસ હથિયાર કે ઇસ્ટેમાલ કા પ્રસ્તાવ રહ્યા ગયા, વહ હૈ ઉસ પર ફિર સે અર્થિક પ્રતિબંધ લગાના। જાહિર હૈ, ઇસકા લક્ષ્ય ઈરાન દ્વારા કિએ જા રહેં કંચે તેલ કે નિર્યાત કો પૂર્ણ તરહ રેકના તો નહીં, પર કાફી હૃદ તક કર્મ કરના હૈ।

ઇરાન સે હોને વાલે નિર્યાત મેં આધે સે અધિક હાડ્બોકાર્બન યાની પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદ હીની હૈ। ઈરાન પ્રતિદિન કરીબ 22 લાખ બૈરલ કંચે તેલ કા ઉત્પાદન કરતા હૈ, જિસમે સે લાગભાગ 20 લાખ બૈરલ વહ રેજાના નિર્યાત

કરતા હૈ। ઇસલિએ આકલન યાદી હૈ કે નિર્યાત પર ચોટ કરસે સે વહ તુંણે તરહ પ્રભાવિત હોણા। ફહ્લે સે હી અર્થિક મુશ્કેલીઓ સે જુંગ રહે ઇસ મુલ્કા કો અપણી શર્તો પર રાની કરસે કા યહ સબસે પ્રભાવી કદમ માનો જા રહા હૈ। કાવાસ યાં ભી હૈ કે ઇસેસે સઊદી અરબ કો ખાસા મહત્વ મિલેણા, જો અમેરિકા કા વિશ્વસનીય સહયોગી હૈ ઔર પરિશ્વમાં એશ્યાના કી દંબંગ રાજનીતિ મેં ઈરાન કા પ્રમુખ પ્રતિબંદી હૈ। ઈરાન સે કચ્ચા તેલ આયાત કરને વાલો મેં ચીન ઔર ભારત પ્રમુખ હૈના। યે દોનોં દેશ ઈરાન કે કુલ નિર્યાત કા કરીબ આધા તેલ ખરીદતે હૈના। ઇસલિએ ઈરાન પર પ્રસ્તાવિત એકત્રફા પ્રતિબંધો કા ઇન દોનોં દેશોને પર સબસે અધિક અસર હોને કા અરેદા હૈ।

જાહિર હૈ, ઇસને હોમારે નીતિ-નિર્માતાઓ કી પેરેસાની બઢા દી હોણી। ઉનકે લિએ સબસે અધિક ચિંતા કી બાત યાં હૈ કે ઇન પ્રતિબંધોની કા ભારતીય અસ્થિરતા પર કિસ હૃદ તક અસર હોણા? અગર રેક લગી, તો અનિશ્વચત્વ બઢાની હૈ। એસી સંઘાવના દૂર-દૂર તક નહીં દિખતી કે સઊદી અરબ ઔર અન્ય તેલ નિર્યાતક દેશ ફોરી જસ્તરતો કે મદદેનજર નવંબર, 2018 તક (પ્રતિબંધ કે પ્રભાવી હોને કા સંભાવિત સમવ) અપના ઉત્પાદન 20 લાખ પ્રતિ બૈરલ રેઝાના કરને મેં સંક્ષમ હો જાએં। ફિર, સઊદી અરબ દ્વારા દંબંગ કરને કા વિરોધ ઈરાન ઔર ઉની સહયોગિયોને દ્વારા કિએ જાને સે ક્ષેત્ર મેં ભૂ-ગાનીતિક તનાવ ભી બઢ સકતા હૈ। કીમતોની કા ઊપર-નીચે હોના અસ્થિરતા કા સ્વાભાવિક પરિણામ માનો જાતા હૈ। તાજા માસલે મેં તેલ કે દામ બઢાને કી હી આશકા હૈ, ક્યાંકે ચીન વ ભારત વૈશ્વક સ્તર પર જબ તેલ ખરીદને નિકલેં, તો ઇસેસે કારણ આપૂર્ણ પર દંબાવ પડના તથા હૈ।

કંચે તેલ કી ઊંચી કીમત ભારતીય રિફાઇનિંગ કંપનીઓ ઔર ભારત સરકાર કે બજારીય ગુણ-ભાગ કો

સૌરમ વંદ
પૂર્વ પેટ્રોલિયમ સાચિવ
ભારત સરકાર

પ્રભાવિત કરેગી। ભારત અપની જરૂરત કા 80 ફીસદી સે અધિક તેલ આયાત કરતા હૈ। અગર વૈશ્વિક બાજાર મેં ઇસકી કીમતોને બઢ્યો, તો વ્યાપાર ઘાટ બઢાન તથા હાલિયા કુછ વંશોને દેખો, તો વહ જરૂરી નહીં હૈ કે નિર્યાત મેં બૃદ્ધિ કે અનુપાત મેં આયાત બિલ મેં ભી બઢ્યતરી હો। પૂંજીગત ખાતે મેં આને વાલે પૈસે વ્યાપાર કે વિસ્તાર ઔર ચાલુ ખાતે કે ઘટે કી ઘરાઉ શાયદ હી કર સકે। ઇસકે લિએ વિવેદેશી મુદ્રા મંડાર કો ખર્ચ કરને કી જરૂરત હોણી, જિસસે પહેલે સે હી દંબાવ મેં ચલ રહી રૂપો-ડૉલર કી વિનિમ્ય દર યાની એક્સસચેંજ રેટ ઔર બઢ્યો। ઇસકે અલાવા, તેલ કી બઢી કીમતે મુદ્રાસ્ટોની યાની મહિનાઈ પર ભી અસર ડાલેણી ઔર બઢી હુંદું એલપીઝી (ચેર્લેન્ઝેસ) વ કિરોસેન તેલ સંસ્કરીણ કિલ સે પાર પાના સરકાર કે લિએ ખાસ મુશ્કેલ હો જાએના। ઇસસે પેટ્રોલ-ડીજલ પર ઉત્પાદ શુલ્ક વ વૈટ કમ કરને કા દંબાવ ભી બઢ્યો। જાહિર હૈ, વહ સબ કુછ ચુનાવી વર્ષમે કેંપ્રેવ વ રસ્ય, દોનો સરકારોને કે વાંદોની કા ઝાંખાન બન જાએના।

ઇસ પરિસ્થિતિ મેં ભારત આરિખર કયા કર સકતા હૈ? હર મુલ્ક અપને હિતોને કે અનુરૂપ સર્વશ્રેષ્ઠ પ્રયાસ કરતા હૈ। હાલાંકિ હમારી યોથિત નીતિ યાદી હૈ કે હમ એકત્રફા પ્રતિબંધોની માન્યતા નહીં દેતે, ફિર ભી વહ હમારે લિએ ફાયદ કી બાત હોણી કી હુંમે અમેરિકી પ્રતિબંધોને કુછ મિલે। બાદ છૂટ નહીં મિલી, તો ભારતીય કંપનીઓ ઈરાન સે કંચે તેલ કા આયાત કરને મેં શાયદ હી તુસુક હોણી। યદિ વે આયાત કરતી ભી હૈન, તો ઉની અપને અમેરિકી વિસ્તીય

પ્રણાલી સે બાહર કિએ જાને કા ખતગ હોણા। એસ પહલે કિયા ભી ગયા હૈ। લિહાજા એક અચ્છી રણનીતિ વહી હો સકતી હૈ કે ઇસ મસલે પર હમ ચીન કે સાથ મિલકર આગે બઢેં। કંચે તેલ કી કીમતોને ક્ષેત્રીય નહીં, બલિક વૈશ્વિક હોણી હૈની। ઇસમે તેજી આને સે અમેરિકી તેલ કે દામ ભી બઢેણી। ચુંકિ નવંબર, 2018 મેં અમેરિકા મેં હાઉસ ઓફ એસ્ટ્રેટ્યુટિબસ (સમદ કા નિચલા સંદર્ભ) કા ચુનાવ હોના તથા હૈ, ઇસલિએ હમ રાષ્ટ્રપતિ ટ્રંપ કી કારોબારી સમજી કે આધાર પર અપને લિએ આધિક પ્રતિબંધોને સે કુછ છૂટ પ્રાપ્ત કર સકતે હૈની।

હમે આકસ્મિક યોજના ભી બનાની હોણી હૈ। પૈર-પૌરિક્રિક કારોબાર યાની વસ્તુઓને કે આદાન-પ્રદાન વાલી વ્યવસ્થા બતૌરીવિકાસ અપારિંઝ જા સકતી હૈની। ઇસ રણનીતિ મેં હમે આયાત પ્રબંધન પર ખાસા જોર દેના હોણા। સાથ હી, વ્યાપાર ઘાટે મેં બૃદ્ધિ કો રેકને કે લિએ નિર્યાત બઢાને સંબંધી ઉપાદાનોને પર ભી અમલ કરને કી જરૂરત હોણી। હમે નિર્યાતકોની મુશ્કેલીઓ કો પ્રાથમિકતા કે આધાર પર દૂર કરાના હોણા। ઇન્ના સે આને વાલે તેલ કે શોધન મેં લગી ભારતીય કંપનીઓને લિએ ઇસ પ્રેડેકે તેલ કા દૂસરા સ્થોત્ર દૂઢાના કાપી દુઢાના હોણા। ઇસલિએ હમે અલગ-અલગ સ્થોત્રોને સે તેલ મંગવાને કી વ્યવસ્થા કરની હોણી, જો ઇસ મસલે કા એક આજાયા સમાધાન હૈ।

ઇસી તરફ, ઘેરેલું માંગ કા ઉચિત પ્રબંધન ભી હમે કરના ચાહેરાની। ભારત જૈસે દેશ મેં, જિસકી વિજલી ઉત્પાદન ક્ષમતા કા પૂરા ઇસ્ટેમાલ નહીં હો પાતા, વહાં તરફ ઈંધન દ્વારું ઊર્જા ઉત્પાદન પર જોર દેના કિસી વિલાસિતા સે કંમ નહીં હૈ। ઇસે દૂર કરને કે લિએ વિજલી ઉત્પાદન કરને વાલી તમામ કંપનીઓની કા કાર્ય-પ્રણાલી મેં સુધાર લાના હોણા। વૈસે દેખા જાએ, તો વહ મુલ રૂપ સે શાસન સે જુદા મસલા હૈ। ખરાબ પ્રદર્શન કરને વાલે ગણ્યોનો કો ચેતાને કે સાથ હી જરૂરી યાં ભી હૈ કે સિંચાઈ પંથોને લિએ સૌર ઊર્જા કો પ્રોત્સાહિત કિયા જાએ।

કંચે તેલ કે બાજાર કી અસ્થિરતા ઉસકા એક અટલ સત્ય હૈ। દુર્ભાગ્ય સે રાષ્ટ્રપતિ ટ્રંપ કે ફેસસ્લે ને ઇસ અસ્થિરતા બાજાર કી અસ્થિરતા ઔર બઢા દી હૈ। લિહાજા ઇસ ફેસસ્લે સે પૈદા હોને વાલે પ્રતીકૂલ વાલાત સે નિપટને કે લિએ હુંમે તત્કાલ ઠોસ કદમ ઉઠાને હોણે।

(વે લેખક કે અપને વિચાર હૈ)

વિત્રાન : સુર્દર્શન મલ્લિક